

3. 07 – 140 років

Кафка Франц (3 липня 1883 – 3 червня 1924) – один із найвизначніших німецькомовних письменників ХХ століття. Прізвище перекладається з чеської як «галка».

Народився у Празі (Богемія, в той час – частина Австро-Угорської Імперії, зараз – Чехія) в єврейській родині торговця галантерейними товарами Германа Кафки (1852–1931), який вийшов з чеськомовної єврейської громади та Юлії Кафки (Леві) (1856–1934), яка віддавала перевагу німецькій мові. Родина жила в колишньому єврейському гетто Праги.

А от будинок, у якому народився Франц Кафка, був красивою будівлею 18 століття, зведеною колись монахами, і знаходився, власне, поза територією гетто – на місці, призначеному з часів середньовіччя для навернення євреїв у християнську віру. Будинок цей був зруйнований, потім реконструйований, і на ньому нині висить меморіальна дошка.

У Кафки було два молодших брати та три молодші сестри. Обидва брати, не досягнувши й дворічного віку, померли до того, як Кафці виповнилося 6 років. Сестри Еллі, Валлі та Оттла загинули під час Другої світової війни в нацистських концентраційних таборах у Польщі.

Виріс в атмосфері самотності й деспотизму батька, що відбилося на всій його творчості, та й на здоров'ї теж. Так, найбільшим красномовним епізодом став «балконний» випадок, коли за примхою, властивою маленьким дітям, Франц одного разу вночі попросив принести йому пити, в «Листі до батька» він це пояснює: «(...)вочевидь не через те, що вмирав від спраги – просто хотів трохи, мабуть, позлити вас, а трохи – розважитися самому». Батько прийшов, витяг його з ліжка, повів в одній нічній сорочці на дерев'яний балкон, який виходив у двір, і залишив його там, замкнувши за ним двері.

Від такого батьківського «виховання» страждав не тільки Франц. На дітей без кінця сипалися погрози, наприклад: «Я розірву тебе на частини», і вони були такі численні, що діти втрачали їм рахунок. Друга дочка Валлі, гнучкіша, пристосувалася до Германа Кафки, схоже, без особливих зусиль. А от Еллі, старша з дочок, якщо і гнула спочатку спину, то в молодості поспішила вийти заміж, щоб уникнути сімейної тиранії. Про сестру Еллі Франц говорить дуже уїдлимо: «...Вона була такою незграбною, млявою, боязкою, похмурою, прибитою усвідомленням своєї провини, покірливою, злою, ледачою, охочою до ласощів, жадібною дитиною». Щодо Оттли, наймолодшої, то вона ще більше, ніж

Франц, стала жертвою батьківського переслідування, звідки, безсумнівно, і виникають задушевність і дружній характер стосунків, що склалися між нею й Францом. Звісно, що при такому неприборканому батькові Кафка шукав заступництва у своєї матері. Материнські гени і батьківське «виховання» створили особистість, схильну до рефлексії та самоаналізу.

Кафка в житті став невпевненим в собі, змученим ваганнями щодо своєї літературної та людської спроможності. У листі до батька (листопад, 1919) він згадував: «Великим оратором я, звісно, однаково б не став, проте звичайну, вільну людську розмову все ж опанував би. Але ти дуже рано позбавив мене слова. Твоя погроза: «Жодного слова всупереч!» – і водночас піднесена рука супроводжують мене з давніх-давен. Ти наділив мене (коли мова заходить про твої власні справи, ти – чудовий оратор) манерою розмовляти із запинками й заїканням, але тобі й цього було замало, зрештою я замовк – спершу, мабуть, через упертість, а згодом тому, що при тобі я не здатний був ні думати, ні розмовляти».

Закінчивши Празький Карлів університет, Кафка отримав ступінь доктора права і поступив на службу чиновником в страховому відомстві, де і пропрацював на скромних посадах до виходу на пенсію по хворобі в 1922 році. Робота для нього була заняттям другорядним і обтяжливим. На першому плані завжди стояла література, яка була виправданням усього його існування.

Менш за все він усвідомлював себе як репрезентативну фігуру, бо так ніколи й не відчував справжньої причетності до того, чим жили, до чого прагнули інші. Розбіжність з ними, болісні незримі бар'єри – от предмет найбільш болісних роздумів, якими переповнюються щоденники письменника упродовж тринадцяти років, що Кафка їх вів, перегорнувши останню сторінку у червні 1923-го, менше аніж за місяць до смерті.

3 червня 1924 року Кафка помер у санаторії під Віднем від туберкульозу. Тіло перевезли до Праги, де воно й було поховане 11 червня 1924-го на Новому єврейському кладовищі в районі Страшніце, у спільній сімейній могилі.

Пам'ятник видатному австрійському та чеському письменнику Францові Кафці у столиці Чехії місті Празі відкрито у 2003 році.

За життя Кафка опублікував чотири збірки – «Споглядання», «Сільський доктор», «Покарання» та «Голодар» – перший розділ роману «Америка» («Кочегар»), а також декілька інших коротких новел. Проте головні його твори – романи «Америка» (1911–1916), «Процес» (1914–1918) та «Замок» (1921–1922) залишилися різною мірою незавершеними і побачили світ вже після смерті автора і всупереч його останній волі.

Українські видання:

Перевтілення : оповідання (1989, 2005),
Щоденники 1910–1923 рр. (2000),
Процес : роман (1998, 2006),
Замок : роман (2006),
Зниклий безвісти : Америка (2009),
Романи, оповідання, щоденники, листи (2012),
Споглядання (2013),
Перевтілення: збірка вибраних творів («Вирок», «Перевтілення», «У виправній колонії») (2017).

В Україні за його творами знято **фільми**:

«Людина К.» (1992, режисер Сергій Рахманін);
«Співачка Жозефіна й Мишачий Народ» (Україна–Німеччина, 1994; удостоєний призів на кінофестивалі «Кіношок-94» в Анапі, «Молодість-94» в Києві, Каїрському міжнародному кінофестивалі, кінофестивалі «Література і кіно» в Гатчині тощо. Режисер Сергій Маслобойчиков);
«У нашій синагозі» (Україна–Франція, 2018. Режисер Іван Орленко; приз ФІПРЕССІ за Найкращий український короткометражний фільм Одеського МКФ (2019), Національна премія кінокритиків «КІНОКОЛО» – Найкращий короткометражний ігровий фільм (2019), «Золота дзига» – Найкращий короткометражний ігровий фільм за незавершеною однойменною новелою (2020).

Його твори просякнуті абсурдом і страхом перед зовнішнім світом та вищим авторитетом, вони здатні пробуджувати в читачеві відповідні почуття тривоги, що є унікальним явищем у світовій літературі.

<https://www.youtube.com/watch?v=t9C1ev6OL3s> (цитати Ф. Кафки)

<https://naurok.com.ua/f-kafka-zhittya-i-tvorchist-prezentaciya-268030.html>

(презентація про життя і творчість)

<https://www.youtube.com/watch?v=kgz2b7iu1eM> (презентація по біографії)

4. 07 – 65 років

Римарук Ігор (4 липня 1958 – 3 жовтня 2008) – український поет. Президент Асоціації українських письменників. Радник міністра культури з питань книговидання (2007). Лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка (2002).

Ігоря Римарука вважають одним із найбільших українських поетів останніх років, про нього можна сказати – «поет від Бога». А вся його творчість була своєрідною дорогою до Бога, дорогою складною й подекуди просто нестерпною. Улюблені Божі сини завжди мають непрості взаємини з Отцем. Поезія для Римарука була постійним «вितіканням душі», яку він віддавав без залишку – це був його життєвий борг. Його поезія була максимально доступною та прозорою, як сповідь.

Народився Ігор Миколайович в селі М'якоти Ізяславського району на Хмельниччині в сім'ї вчителів.

В 1962 році батьки переїхали в село Западинці. Тут він навчався в школі, яку закінчив у 1974 році із золотою медаллю. З червоним дипломом завершив навчання і на факультеті журналістики Київського університету ім. Тараса Шевченка.

Писати вірші Ігор почав ще під час навчання в школі, юнацьке захоплення літературою вплинуло на вибір подальшого життєвого шляху. В 1978 році друкував свої твори в журналах «Дніпро», «Жовтень», в газеті «Літературна Україна».

Після університету працював в редакції газети «Вісті з України», пізніше – редактором видавництва «Молодь», завідувачем відділу поезії видавництва «Дніпро».

В 1984 році вийшла перша збірка поета «Висока вода». Поет став членом Спілки письменників України. За другу збірку «Упродовж снігопаду» (1988) став лауреатом комсомольської премії ім. О. Бойченка.

В 1991 році за збірку «Нічні голоси» нагороджений премією ім. В. Булаєнка. За збірку «Діва обида» (2002) відзначений Національною Шевченківською премією.

Головний редактор журналу «Сучасність». Жив і працював у Києві.

Збірки:

«Висока вода» (1984),

«Упродовж снігопаду» (1988),

«Goldener Regen» («Золотий дощ», 1996, видавництво «Brodina», німецькою та українською мовами),

«Діва Обида» (2000, 2002),

«Бермудський трикутник» (2007),

«Сльоза Богородиці» (2009),

«Доброе время Твое» («Твій добрий час» (2011), у російських перекладах Наталії Бельченко та Володимира Ільїна та в картинах Сергія Слепухіна),

«Божественний вітер: останні вірші» (2012).

Його вірші перекладали багатьма мовами світу, друкували в англо-, іспано-, польсько-, російсько-, румунсько-, шведсько-, німецькомовних антологіях української поезії.

Римарук – вічний і відданий неофіт модернізму, один із безперечних предтеч ПМД-80 (постмодернізму), який уособив фаховість та ерудовану інтелігентність «вісімдесятників».

Восени 2008 року на одній із вулиць Львова поета збила автівка. Через кілька днів він помер. Похований 6 жовтня 2008 року на 78 полі Личаківського цвинтаря.

«Він був поетом, височиною в пласкому поточному мовленні й існуванні, а височини, як відомо, першими притягують удари блискавиць та абсурду. Цинізму й нігілізму. І смерті, звичайно. Проте є одна незаперечна й універсальна істина, якої не обіймуть жоден Танатос і жоден абсурд. Усі вірші пишуться в теперішньому часі. Читаючи й перечитуючи їх, ми завжди в той час потрапляємо. Ми потрапляємо в час, у якому Ігор Римарук живий. І саме тому ми ніколи не будемо говорити про нього як про відсутнього – навіть знаючи точну дату на хресті й у Вікіпедії» (К. Москалець).

<https://www.youtube.com/watch?v=6ehnDCN0vY0> (живий голос І. Римарука)

<https://www.youtube.com/watch?v=A1nK4CztnsM> (Є. Стасіневич, проєкт «Укр. л-ра в іменах»)

<https://www.youtube.com/watch?v=LupUGTP8iHU>

<https://www.youtube.com/watch?v=wAo7vt-g9OY> (презентація)

10. 07 – 105 років

Олдрідж Джеймс (10 липня 1918 – 23 лютого 2015) – англійський письменник, журналіст і громадський діяч, австралієць за походженням.

Народився в австралійському містечку Уайт-Хіллі штату Вікторія в багатодітній сім'ї. Джеймс був п'ятою дитиною, наймолодшою в родині. Грошей було мало, тому жили скромно, одяг ніколи не купували, а шили й перешивали, передавали від старших молодшим.

У середині 1920-х сім'я переїхала до Свон-Гіллу. 1938 року Джеймс переїхав до Англії, у Лондон. У роки Другої світової війни працював військовим кореспондентом на Близькому Сході.

1945 року отримав премію Джона Ллевелліна. 1953 року – Золоту медаль Світової ради миру. Письменник довго жив у Каїрі, якому присвятив книгу «Каїр. Біографія міста» (1969). 1971 року він був членом журі 7-го Московського міжнародного кінофестивалю. Олдрідж отримав Ленінську премію миру «За зміцнення миру між народами» (1972). Того року він отримав Золоту медаль із журналістики від Міжнародної організації журналістів.

Хронологічна таблиця Джеймс Олдрідж

10 липня 1918 – Олдрідж народився в містечку Уайт-Хіллі (передмістя Бендіго) штату Вікторія у великій багатодітній сім'ї.

1932 – Джеймс працював розсильним та допомагав батькові редагувати статті у газеті.

1938 – переїхав до Англії, у Лондон.

1939–1945 – під час Другої світової війни працював військовим кореспондентом на Близькому Сході.

1942 – публікує перший роман «Справа честі»

1944 – другий роман «Морський орел».

1945 – отримує премію Джона Ллевелліна.

1949 – роман «Дипломат»

1953 – отримує Золоту медаль Світової ради миру.

1957 – «Останній дюйм»

1969 – опублікована книга «Каїр. Біографія міста».

23 лютого 2015 – помер вдома в Лондоні, у віці 96 років.

В доробку письменника:

«Справа честі» (1942),

«Морський орел» (1944),

«Про багатьох людей» (1946),

«Сорок дев'ятий штат» (1946),

«Дипломат» (1949),

«Мисливець» (1950),

«Герої пустельних горизонтів» (1954),
«Підводне полювання для недосвідчених англійців» (1955),
«Не хочу, щоб він помирав» (1957),
«**Останній дюйм**» (1957),
«Останній вигнанець» (1961),
«Бранець чужої країни» (1962),
«Мій брат Том» (1966),
«Небезпечна гра» (1966),
«Каїр. Біографія міста» (1969),
«Покидаючи Єгипет», з Полом Стрендом (1969),
«Спортивна пропозиція» (1973),
«Дивовижний монгол» (1974),
«Останній погляд» (1977),
«Розбите сідло» (1982),
«Правдива історія Ліллі Стьюбек» (1984),
«Правдива історія плюваки Макфі» (1986),
«Правдива історія Лоли МакКелар» (1992),
«Дівчина з моря» (2002),
«Крила Кітті Сент-Клер» (2006).

Екранізація творів

1958 року в СРСР знято фільм «Останній дюйм».

1975 року в США знято фільм «Осідлати дикого поні» за участі Дона Чефі.

1990 року при взаємодії США і СРСР вийшов «Полонений землі» режисера Джона Бері.

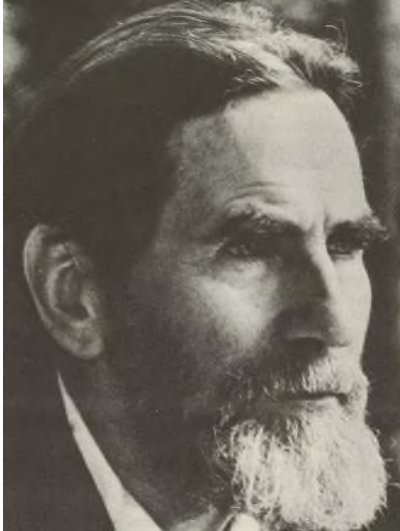
У моїх книгах головна тема завжди одна і та ж – вибір, вибір шляху, вибір дії, вибір світогляду (Дж. Олдрідж).

<https://www.youtube.com/watch?v=FN2wLpL8yqI> (аудіокнига «Останній дюйм»)

<https://www.youtube.com/watch?v=Dfh3z1deYcg&t=215s> (презентація «Син неспокійного часу»)

<https://www.youtube.com/watch?v=N9NCJz5-41k> (Біографія. «Останній дюйм»)

16. 07 – 115 років

Барка Василь (справж. – Василь Костянтинович Очерет; 16 липня 1908 – 11 квітня 2003) – український письменник та перекладач. Лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Пантелеймона Куліша – за визначний внесок в українську літературу (2017, посмертно).

Василь Костянтинович Очерет народився 16 липня 1908 року в с. Солониці, яке нині входить до складу Лубенського району Полтавської області, Україна (тоді – Лубенського повіту Полтавської губернії, Російська імперія).

З козацької родини. У 1927 році закінчив Лубенський педагогічний технікум, працював учителем у шахтарському селищі на Донбасі.

Не зійшовшись з тамтешньою владою, виїхав на Північний Кавказ. У 1928 році вступив на філологічний факультет Краснодарського педагогічного інституту, працював в Краснодарському художньому музеї.

Дебютував у пресі в 1929 році за підтримки Павла Тичини. Публікація першої книги віршів (1930) викликала ідеологічну критику, звинувачення в «буржуазному націоналізмі» і «релігійних пережитках».

З Краснодарського педінституту перевівся в аспірантуру Московського педінституту, написав кандидатську дисертацію про реалістичне та фантастичне в «Божественній комедії» Данте. В 1940 році захистив її. Читав лекції на філологічному факультеті Ростовського університету.

У 1941 році пішов на фронт добровольцем, в 1942-му був важко поранений, опинився в окупації. Одужавши, працював коректором у газеті.

У 1943 році його відправили до Німеччини.

Після закінчення війни був в таборі для переміщених осіб в Аугсбурзі. У 1947 році перебрався до Франції, в 1950 році – в США. Працював на радіостанції «Свобода». Бідував, голодував, брався за будь-яку роботу (кочегар, мийник вікон). Писав статті з історії літератури, релігійні есе. Був близький до Нью-Йоркської групи українських поетів.

Статті про нього є в чотирьох літературних енциклопедіях: двох українських (Київ, Торонто); російській (Москва) і американській (Прінстон).

Шевченківський лауреат, лауреат загально американського конкурсу малої преси (поезії про природу) та ін.

В останні роки життя важко хворів, переніс інсульт, наполовину осліп, був паралізований.

Помер 11 квітня 2003 році, проживши 94 роки.

«Поезія Барки – це суцільний переклад дійсності на мову серця. В поезію Барки треба вчитатися і головне – вчутися, і тоді ми побачимо світ його очима, і станемо від цього напевно душевно багатші, змістовніші, глибші, світліші» (з післямови до збірки поезій «Білий світ»).

Бути в товаристві В. Барки – це була велика приємність. Його всесторонні знання всього, чим багате людство, не мали меж. А тому кожна розмова з ним ушляхетнювала людину.

<https://www.youtube.com/watch?v=GrMHrmhyzY0> (Незламні. Василь Барка)

https://www.youtube.com/watch?v=q-1OQt_kIMM (Поборники незалежності. Василь Барка)

16. 07 – 95 років

Шеклі Роберт (16 липня 1928 – 9 грудня 2005) – американський письменник й класик світової фантастики, загально визнаний майстер гумористичної і сатиричної фантастики.

Народився 16 липня 1928 року в нью-йоркському Брукліні, виріс у містечку Мейплвуд, штат Нью-Джерсі. Після закінчення середньої школи переїхав до Каліфорнії, де працював розсильним, буфетником, садівником.

1946–1948 служив в армії США під час Корейської війни, де був редактором полкової газети.

Після армії повернувся до Нью-Йорка, де вступив до Нью-Йоркського університету, 1951-го здобув ступінь бакалавра мистецтв. У наступні роки продавав свої оповідання всім науково-фантастичним журналам, таким чином було опубліковано кілька сотень його творів, причому більшість – у журналі «Galaxy».

1957 року одружився зі Зіве Вітней, і вони з дочкою Елісою переїхали на острів Ібіца, який Шеклі описував як «недоторканий сучасною цивілізацією».

У квітні 2005-го письменник відвідав Україну «Портал-2005». Проте в Києві фантастові стало зле. Письменник не зміг заплатити приватній клініці «Борис» за своє лікування та перебування, його борг зріс до 50 тисяч гривень (за тодішнім курсом – 10 тисяч дол.). Було зібрано достатньо коштів, щоб погасити борги. Коли Робертові Шеклі покращало, його доправили на батьківщину.

Після повернення до США, йому стало гірше і 9 грудня 2005 року в приватній лікарні в Поукіпсі (штат Нью-Йорк) він помер.

Близько 50 перекладів творів Шеклі українською мовою, починаючи з 1969 року

Царська воля // Кришталеві небеса. Збірка, переклад Леоніда Василенка, 1969

Планета за кошторисом (Budget Planet) // Колиска на орбіті. Збірка, переклад Петра Соколовського, 1983

Координати чудес (Dimension of Miracles), переклад Анатолія Онишка, 1991

Злочинна цивілізація (The Status Civilization), переклад Олександра Коваленка, 1991

Жертва з космосу // Пригоди, подорожі, фантастика. Збірка, переклад Людмили Бутенко, 1991

Безіменна гора // «Всесвіт», 1991/3, переклад Ігоря Гарника

Безсмертя задарма // Всесвіт, 1995/8-9, переклад Владислава Носенка

Ворогові — вдвічі більше // Всесвіт, 1996/4, переклад Івана Яндоли

Заборонена зона, 83/6

Найперша жертва // Всесвіт, 1992/5-6, переклад Людмили Бутенко

Прохач у космосі // Всесвіт, 1998/7, переклад Петра Таращука

Дипломатичний імунітет / Всесвіт, 1998/7, переклад Петра Тарашука
Запах думок // Всесвіт, 2001/7-8, переклад Вячеслава Вишневого
Незамінна річ // Всесвіт, 2001/7-8, переклад Вячеслава Вишневого
Сезон риболовлі // Всесвіт, 2001/7-8, переклад Вячеслава Вишневого
Смак пудингу // Всесвіт, 2001/7-8, переклад Вячеслава Вишневого
Остаточна зброя // Всесвіт, 2001/7-8, переклад Вячеслава Вишневого
Остання збірка: Оповідання. — К.: Зелений пес. Гамазин, 2006
Сьома жертва (Seventh Victim) (1953)
Необхідна річ (The Necessary Thing) (1955)
Паломництво на Землю (Pilgrimage to Earth) (1956)
Битва (The Battle) (1954)
Сторожовий птах (Watchbird) (1953)
Заколот рятувального човна (The Lifeboat Mutiny) (1955)
Між морквою та цибулею (Cordle to Onion to Carrot) (1969)
Безглузді запитання (Ask a Foolish Question) (1953)
Особливий старательський (Prospector's Special) (1959)
Лаксіанський ключ (The Laxian Key) (1954)
Нечутна зброя (The Gun without a Bang) (1958)
Демони (The Demons) (1953)
Те саме, але вдвічі більше (The Same to You Doubled) (1970)
Запах думки (The Odor of Thought) (1953)
Тіло (The Body) (1956)
Привид V (Ghost V) (1954)
Мисливське завдання (Hunting Problem) (1955)
Захист (Protection) (1956)
Заповідна зона (Restricted Area) (1953)
Рейс молочного фургона (Milk Run) (1954)
Дещо задарма (Something for Nothing) (1954)
Нічні страхіття (Fear in the Night) (1952)
Абсолютна зброя (The Last Weapon) (1953)
Білчине колесо (Squirrel Cage) (1955)
Бухгалтер (The Accountant) (1954)
Роберт Шеклі. Пастка на людей / пер. з англ. Ольга Бершадська. — К. : Book Chef, 2019. — 272 с. — ISBN 978-617-7559-91-6.
Роберт Шеклі. Цивілізація статусу / пер. з англ. Ольга Бершадська. — К. : Book Chef, 2020. — 208 с. — ISBN 978-966-993-202-0.
Роберт Шеклі. Злочинна цивілізація / пер. з англ. Ол. Коваленко. — К. : Дніпро, 1991. — 3-116 с. — ISBN 5-308-01404-3.
Роберт Шеклі. Чи відчуваєте ви щось, коли я роблю ось так? / пер. з англ. Ольга Бершадська. — К. : Book Chef, 2021. — 480 с. — ISBN 978-966-993-599-1.

<https://www.youtube.com/watch?v=YUpvkq-pgXY> (біографія)

<https://www.youtube.com/watch?v=3CSd8INLF1k> (експрес-урок)

17. 07 – 135 років

Агнон Шмуель Йосеф (справж. – Шмуель Йосеф Галеві Чачкес; 17 липня 1888 – 17 лютого 1970) – єврейський письменник, виходець із Галичини. Член Академії мови Ізраїлю. Лавреат Державної премія Ізраїлю (1954, 1958), Нобелівської премії (1966). Перший володар цієї відзнаки серед івритомовних та їдишомовних письменників. Почесний громадянин Єрусалиму.

Народився Шмуель Йосеф в місті Бучач (Бучацький повіт, Королівство Галичини та Володимирії, Австро-Угорщина, нині Тернопільська область України). Батько – хасид Шолом Мордехай Леві Чачкес, рабин у Чорткові – був заможним торговцем худобою, знавцем єврейської релігійної літератури.

Агнон із дитинства вільно розмовляв польською, українською, німецькою. Навчався в хедері (єврейська релігійна початкова школа), студіював Тору, Талмуд мовою іврит. 1906 року переїхав до Львова, де співпрацював із єврейськими газетами.

Відмовившись від служби у війську, 1907 року емігрував до Палестини. Там була опублікована його повість «Покинуті дружини». Спочатку писав їдишем, згодом перейшов на іврит.

На історичну батьківщину повернувся відомим письменником. 1924 року діяч обрав собі псевдонім Агнон – з іврити «покинутий».

1913 року переїхав до Німеччини, жив у Берліні (тут збирав хасидські перекази) та Гамбурзі. Плідно працював, читав лекції з єврейської літератури, знайомився з кращими зразками світової літератури. Саме тоді доля подарувала Агнонові заможного прихильника його таланту – комерсанта Ш. Залмана Шокена, який допомагав молодому письменникові, став його щирим товаришем. Залман Шокен активно сприяв виданню творів митця, а також виділив Агнону спеціальну стипендію на термін до 5 років, звільнивши «надію єврейської літератури» від фінансових проблем. Оригінальний пам'ятник

1924 року Шмуель повернувся до Палестини (Єрусалиму), опублікував роман «Весільний балдахін» про пригоди бідного хасида в Галичині. Свої враження від поїздки до Бучача (1929) описав у творах «Проста історія» (1935) та «Нічний постоялець» (1939). 1930 року знову побував у Європі. У 1924 році на долю

Агнона випало ще одне важке випробування: під час пожежі в Гамбурзі згорів будинок письменника, у полум'ї згинули рукописи й бібліотека (4 тисячі томів!). «Після того, як згоріло все моє добро, – скаже згодом на церемонії вручення

Нобелівської премії письменник, – дарував Всевишній моєму серцю мудрість – я повернувся в Єрусалим. І осяяний благословенням Єрусалиму, переніс на папір усе, що вклав Всевишній у моє серце і моє перо. І написав книгу про дарування Тори, і книгу, присвячену грізним рокам, і книгу про все написане синами Ізраєля з тих часів, відколи нам була дана Тора».

Того року Агнон востаннє у своєму житті відвідав Галичину, свою малу батьківщину – Бучач (також Львів, Тернопіль, Залізці, Золочів, Броди).

Літературний центр імені Агнона відкрився в Бучачі в липні 2015 року. Пам'ятник письменнику встановлений у місті і знаходиться на вулиці Агнона, поблизу річки Стрипа, неподалік від входу до місцевого АРТ-двору. Освячений та відкритий 26 червня 2016 за участі меценатів з Німеччини – подружжя Луїзи та Міхаеля Бекерів, мешканців Регенсбургу (Баварія), чийм коштом його виготовили.

Помер 82-річний прозаїк 17 лютого 1970 року; за даними Юрія Покальчука та Юрія Ковалькова, у містечку Гедера, за іншими – у Єрусалимі. Похований на цвинтарі, розташованому на Оливковій (Слеонській) горі.

**В Єрусалим, до берегів Кедрону,
дорога довга слалася Агнону,
вона від рідних Стрипи берегів
його вела в країну прабатьків.
А він, морські здолавши серцевини,
в душі беріг обидві батьківщини –
в епоху сатанинську і жахну
любив Ізраїль і Галичину**

Петро Тимочко

<https://naurok.com.ua/prezentaciya-shmuel-yosef-agnon-nobelivskiy-laureat-rodом-z-ukra-ni-buchacha-233335.html> (презентація «Шмуель Йосеф Агнон: Нобелівський лауреат родом з України, Бучача»)

22. 07 – 145 років

Корчак Януш (справж. ім'я Генрик Гольдшмідт, відомий також як Старий Лікар або Пан Лікар [часом пишеться як одне слово]; **22 липня** 1878 або 1879 – 6 або 7 серпня 1942) – польський лікар, педагог, письменник, публіцист, громадський діяч єврейського походження, офіцер російської та польської армій. Загинув у німецькому таборі смерті в 1942 році.

Народився у Варшаві в полонізованій єврейській родині. Батько – Юзеф Гольдшмідт (1844–1896), адвокат. Мати – Цецилія (дівоче прізвище Гембицька) (1853/54–1920). Оригінальна метрика Януша Корчака не збереглася, тому дата народження точно не встановлена.

Спершу непогане матеріальне становище Гольдшмідтів почало погіршуватися через психічну хворобу батька. Після його смерті 17-річний Корчак почав займатися репетиторством, щоби допомогти утримувати родину. Його мати здавала квартирантам кімнати у їхньому варшавському помешканні. Атестат зрілості Корчак отримав у віці 20 років.

Дитино Януш багато читав. Через багато років у щоденнику, писаному в гетто, він згадував: «Я впав у шал, безумство читання. Світ зник з-перед моїх очей, існувала лише книжка».

1898 року почав навчання на медичному відділенні Імператорського Університету у Варшаві. Влітку 1899-го – вперше поїхав за кордон – у Швейцарію, де знайомився, зокрема, з педагогічною діяльністю Й. Г. Песталоцці.

23 березня 1905 року отримав диплом лікаря.

У червні того ж року як лікаря Корчака призвали в російську армію, і він брав участь у російсько-японській війні. Служив у Харбіні. У маньчжурських дітей вчився китайської мови.

У березні 1906 року повернувся до Варшави.

У 1906–1912 роках працював педіатром у Дитячій лікарні ім. Берсонів та Бауманів. Мешкаючи на території лікарні, перебував на постійному чергуванні й жертовно виконував свої обов'язки. Як лікар не оминав пролетарських районів міста. З бідних пацієнтів часто брав лише символічну плату або й давав кошти на ліки, але від заможних вимагав високих гонорарів завдяки своїй популярності як літератора.

У 1907–1911 роках підвищував кваліфікацію за кордоном, де слухав лекції, проходив практику у дитячих клініках, відвідував виховні заклади та заклади опіки над дітьми. У Берліні провів майже рік (1907–1908), у Парижі 4 місяці (1910), пробув місяць у Лондоні (1910 або 1911). Як писав через багато років,

саме в Лондоні постановив, що не створюватиме родини, а «служитиме дитині та її справі» .

Педагог-новатор, автор праць із теорії й практики виховання. Зачинатель діяльності на захист прав дитини і повної рівноправності дітей.

Найважливіші елементи Корчакової концепції виховання:

- заперечення насильства – фізичного чи вербального, яке є наслідком вікової переваги або посади;
- ідея виховної інтеракції (взаємодії) між дорослими і дітьми, що розширює дефініцію класичної педагогіки;
- впевненість, що дитина є людиною, такою ж мірою, як і дорослий;
- принцип, що виховний процес має брати до уваги індивідуальність кожної дитини;
- віра, що дитина найкраще знає власні потреби, прагнення й емоції, отже, вона повинна мати право на те, щоб дорослі враховували її думку;
- визнання за дитиною права на пошану, незнання й невдачі, особистий простір, власну думку й власність;
- переконаність у тому, що процес розвитку дитини — це тяжка праця.

Як директор сиротинця створив, зокрема, дитячий товариський суд, де діти самі розглядали справи, які самі подавали, а також могли позиватися до цього суду на своїх вихователів. «Чудова людина, що мала відвагу довіряти дітям і молоді, якими займалася, настільки, щоб передати в їхні руки питання дисципліни й довірити окремим дітям найскладніші завдання, пов'язані з дуже великою відповідальністю», – сказав про Корчака відомий швейцарський психолог Жан Піаже, відвідавши Дім Сиріт, створений Корчаком.

Корчак створив перший часопис, що друкував матеріали, які надсилали діти й був призначений насамперед для юних читачів – *Mały przegląd* («Малий пшегльонд», «Малий огляд»). Був одним із піонерів досліджень у галузі розвитку й психології дитини, а також виховної діагностики.

6 серпня, ця дата умовно значиться як дата смерті Корчака, директору «Будинку сиріт» в останній раз запропонували врятуватися. Німецьке командування хотіло проявити публічну милість до відомого літератора і педагога, однак Корчак категорично відмовився. «Зрадити дітей і пустити їх помирати одних, – сказав учитель, – Це означало б якимось поступитися злочинству».

Хода маленьких смертників і їх вчителя до вагонів, що повинні були доставити їх в Треблінку, очевидці назвали маршем смерті. Весь дитячий будинок йшов рівною колоною, ніхто не голосив і не намагався втекти, на чолі колони – Старий доктор, що тримає за руки двох вихованців. Весь «Будинок сиріт» і їх директор загинули у газовій камері концентраційного табору Треблінка.

Сьогодні в Треблінці на можливому місці смерті Корчака відкрито меморіальний камінь з вибитим написом «Януш Корчак і діти».

Книги Я. Корчака перекладено українською і видано в Україні.

Про цю непересічну і героїчну особистість створено фільми.

Ім'я Януша Корчака асоціюється в людській свідомості з самопожертвою, героїзмом, мучеництвом і величезною любов'ю до дітей. До кінця своїх днів Старий доктор залишився вірним тим простим життєвим істинам, які викладав у своїх літературних творах. І прийняв смерть, відкинувши пропозиції про порятунок, разом зі своїми маленькими вихованцями в газовій камері нацистського концентраційного табору.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/> (біографія)

[http://ababahalamaha.com.ua/uk/Януш Корчак](http://ababahalamaha.com.ua/uk/Януш_Корчак) (біографія)

<https://www.youtube.com/watch?v=New14LnQxjI> (відео)

<https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-83549377> (презентація «Педагогіка серця»)

25. 07 – 100 років

Гріпе Марія Крістіна (у дівочтві – Майя Стіна Вальтер; **25 липня 1923** – 5 квітня 2007) – шведська письменниця, лауреатка Міжнародної премії ім. Г. К. Андерсена (1974), премії ім. Астрід Ліндген (1972), премії Скандинавської дитячої книги (1985).

Народилася у родині морського офіцера. Закінчила гімназію для дівчаток в Еребру, куди переїхала родина. Вступила до університету в Стокгольмі, де вивчала історію, релігію, психологію та філософію, захоплювалася лінгвістикою. 1946 року одружилася з художником Гаральдом Гріпе.

Перший твір «У нашому містечку» (1954) написала для доньки Камілли, книжку проілюстрував чоловік (як і більшість пізніших видань). Справжній успіх прийшов до письменниці із повістю «Юсефіна» (1961) – історією про вразливу пасторську доньку, яка також стане героїнею двох інших повістей – «Гуго та Юсефіна» (1962) і «Гуго» (1966). Дитина у середовищі нерозуміння тема багатьох її творів: «Донька тата Пелеріна» (1963), «Нічний тато» (1968), «Скляний тунель» (1969), а також повісті про найвідомішого її героя Ельвіса Карлсона: «Ельвіс Карлсон» (1972), «Ельвіс! Ельвіс!» (1973), «Справжній Ельвіс» (1976), «Як бути Ельвісом» (1977) і «Просто Ельвіс!» (1979). Також її перу належать «Діти складува» (1964), «Будинок Юлії та нічний тато» (1971), «Жук летить у сутінках» (1978), «Неймовірна історія Агнес Сесілії» (1981), «Тінь над кам'яною лавкою» (1982), «... і білі тіні в лісі» (1984), «Діти дітей» (1986), «Ліфт до четвертого поверху» (1991), «Власні світи» (1994), «Квітка Анни» (1997). Загалом у її доробку 38 книжок.

1987 року її названо серед п'ятих найвідоміших скандинавських дитячих письменниць (Астрід Ліндгрен, Марія Гріпе, Сесіль Ліліус, Туве Янсон, Ірмелін Сандман-Ліліус).

Повісті «Діти складува», «Жук летить у сутінках» та «Неймовірна історія Агнес Сесілії» екранізовано у 1990-х, трилогію про Юсефіну – у 1967, фільм про Ельвіса вийшов 1976-го, а «Тінь над кам'яною лавкою» стала серіалом 1989 року. Також за мотивами її творів написано лібрето радіоп'єс. Книжки Марії Гріпе перекладені 30 мовами світу.

Українською мовою у перекладі Галини Кирпи вийшли книги «Діти складува» та «Ельвіс Карлсон» (видавництво «Юніверс», 2006); «Дивовижна історія Агнес Сесілії» (Видавництво Старого Лева, 2023).

«Особливість творчої манери Марії Гріпе – філігранне вміння поєднати два потилежні світи: казковий і реальний, сплести їх до купи в тугий вузол і наповнити його елементами романтики, містики, міфології, символіки, неомовок, таємничості, загадок, щоб урешті-решт зробити з нього світ один на всіх – і для дітей, і для дорослих» (Г. Кирпа).

26. 07 – 65 років

Пагутяк Галина (справж. – Москалець Галина Василівна; **26 липня 1958**) – сучасна українська письменниця в жанрах фентезі, наукової фантастики й готичного роману. Членкиня НСПУ. Лауреатка Шевченківської премії з літератури (2010) за книгу прози «Слуга з Добромиля».

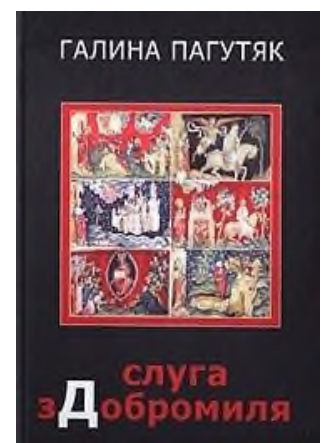
Народилася Галина Василівна в селі Залокоть Дрогобицького району на Львівщині, згодом родина переїхала у село Уріж. Закінчила українську філологію Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Працювала у школі, у Дрогобицькому краєзнавчому музеї, приватній школі, Львівській картинній галереї. Живе у Львові.

Давно уже ніхто з жінок в українській літературі так не заворожував читача своєю міфо-поетичною прозою, як це робить Галина Пагутяк. Вона ввійшла в літературу рано, двадцятирічною дівчиною, ввійшла стрімко і сміливо. Дебютувала великими творами, і в кожному була іншою. Згодом подивувала своїх прихильників філігранною малою прозою. У своїх новелах в декількох рядках, в одному абзаці, вона творить надзвичайної сили й яскравості образи.

Галині Пагутяк властиві фантастично-символічна манера письма, прорив до «вигаданого світу», потяг до містики та безнастанних пошуків спасіння людської душі у жорсткому світі. Письменниця постійно прагне зазирнути і за межу людської свідомості та осмислювати пограничний стан людського буття. Недомовленість у багатьох її творах дає великий простір читацької фантазії, спонукає до співтворчості, робить образи багатовимірними, врешті, несе в собі шарм таємничості й незбагненності.

Доробок Галини Пагутяк:

- «Діти» (1982),
- «Господар» (1986),
- «Потрапити в сад» (1989),
- «Гірчичне зерно» (1990),
- «Записки білого пташка» (1999),
- «Писар Східних Воріт Притулку» (2003),
- «Захід сонця в Урожі» (2003),
- «Королівство» (2005),
- «Втеча звірів або Новий Бестиарій» (2006),
- «Слуга з Добромиля» (2006),
- «Книгоноші з Королівства» (2007),
- «Захід сонця в Урожі» (2007, 2-е вид., допов.),
- «Лялечка і Мацько» (2008),
- «Мій Близький і Далекий Схід» (2009),

«Урізька готика» (2009),
 «Королівство» (2010, 2-е вид.),
 «Потонулі в снігах» (2010),
 «Зачаровані музиканти» (2010),
 «Писар Східних Воріт Притулку. Писар Західних Воріт Притулку» (2011),
 «Сни Юлії і Германа» (2011),
 «Слуга з Добромиля» (2012, 2-е вид.),
 «Уріж та його духи» (2012),
 «Записки білого пташка» (2013, 2-е вид.),
 «Сентиментальні мандрівки Галичиною» (2014),
 «Магнат» (2014),
 «Новий рік у Стамбулі» (2015),
 «У кожного є бабуся» (2015),
 «Королівство» (2016, 3-є вид.),
 «Книгоноші з Королівства» (2016, 2-е вид.),
 «Захід сонця в Урожі» (2016, 3-є вид.),
 «Пан у чорному костюмі з блискучими гудзиками» (2016),
 «Гіркі землі» (2016).

Проза Галини Пагутяк перекладена англійською мовою – оповідання «Потрапити в сад»; німецькою – уривки з повісті «Захід сонця в Урожі», новели «Тебе спалить сонце» та «Дивись назад»; російською – повість «Діти»; словацькою – повість «Соловейко» та хорватською – новелу «Дивись назад».

Рік	Відзнака	Номінація	Книга	Результат
2008	Міжнародна асамблея фантастики «Портал»	Книга українською мовою	«Книгоноші з Королівства»	Перемога
2008	Українсько-австралійська літературна премія «Айстра»	(без категорій)	«Захід сонця в Урожі»	Перемога
2009	Книга року ВВС-2009	Дорослий список	«Урізька готика»	Номінація
2010	Національна премія України імені Тараса Шевченка	Література	«Слуга з Добромиля»	Перемога
2011	Міжнародна асамблея фантастики «Портал»	Книга українською мовою	«Зачаровані музиканти»	Перемога
2015	Літературна премія Валерія Шевчука	(без категорій)	«Магнат»	Перемога

Цікаві факти з життя письменниці:

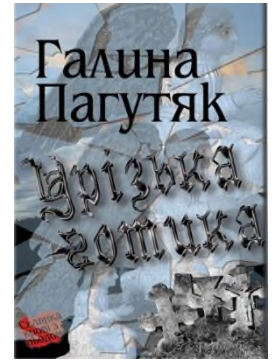
Галина Пагутяк обожнює котів. В її квартирі разом з нею проживає 5 домашніх улюбленців.

Місцем дії багатьох її творів є рідне село письменниці Уріж. Саме в Урожі, за словами самої Галини Пагутяк, їй відкрився дивний світ людських вірувань про потойбіччя, до яких вона ставилася більш, ніж серйозно. Саме село, що є сусіднім з батьківщиною Франка – Нагуєвичами, вона вважає дуже містичним та загадковим.

Наймістичнішим письменником України, як часто називають її, сама письменниця вважає Франка.

За мотивом переказу Франка про спалення опирів в Нагуєвичах під час холери 1831 року Галина Пагутяк написала роман «Урізька готика», який авторка відносить до вершинних своїх творів.

Галина Пагутяк – особлива мандрівниця. Подорожі селами Галичини вилилися 2014 році в незвичайну книгу розповідей, кілька днів у Туреччині – у повість «Новий рік у Стамбулі». Часто буває в Ізраїлі, а Єрусалим вважає найтаємничішим містом світу, яке володіє неабиякою харизмою. У своїх творах показує власну зацікавленість країнами Близького Сходу. Коли американці та місцеві мародери розгромили музей в Багдаді, письменниця написала повість «Брат мій Енкіду».

Намагається не писати твори від свого імені після цікавого випадку з читачем. Чоловік думав, що Галина Пагутяк їздить на візку, бо прочитав її повість «Соловейко», де головна героїня викидується із вікна та стає інвалідом.

Галина Пагутяк пише історичну, химерну прозу, має особливу містичну манеру письма і справляє враження письменника, якого вигаданий світ цікавить більше, ніж реальний. Вона насправді створює інші світи... і не тільки для себе, а й для кожного, кому незатишно й тісно в одновимірному світі. І що надто важливо: це прорив не з реальності, а з буденності, бо «кожен має право на власний куток і власну таємницю». Здається, їй підвладні такі тонкі матерії, як простір і час, і тільки вона одна знає, як підступитися до них – «якщо не можна зайти в двері, намалюй їх на стіні». Її твори нав'язні снами, і важко сказати, чого в них більше – містики чи дійсності. Хоча сама письменниця стверджує: світи ці цілком реальні. У нас немає іншого виходу, як повірити їй і її героям.

<https://www.youtube.com/watch?v=nPRPmBZGSuA> (біографія)

<https://www.youtube.com/watch?v=dfzRakUGGeE> (матеріали до уроку)

<https://naurok.com.ua/prezentaciya-g-pagutyak-240850.html> (презентація)